

סג.

בו מבואר התפלה שעשה דוד כשהיה מסתתר מפני שאול והיה נכסף ללכת אל מקום ארון כמו אדם שצמא למים ועשה תפלה גדולה על עצמו ונגד שונאיו:

א מִזְמוֹר לְדָוִד בְּהִיּוֹתוֹ בְּמִדְבָּר יְהוּדָה:

רש"י

במדבר יהודה – בורח מפני שאול

מצודת דוד

במדבר יהודה – להסתר מפני שאול

ב אֱלֹהִים אֵלֵי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָ צִמְאָה לִי נַפְשִׁי כִּמְהָ לֶךְ בְּשָׂרִי בְּאֶרֶץ-צִיָּה וְעֵינִי בְּלִי-מַיִם:

רש"י

אשחרך – אבקש ואדרוש לך כמו ושחרתני ואינני (איוב ז'), אם אתה תשחר אל אל (שם ח')

צמאה לך נפשי – צמא ותאב אני לבוא אליך בבית תפלתך
כמה לך בשרי – לשון תאווה ואין לו דמיון
בארץ ציה – במדבר

מצודת דוד

אלי אתה – מעולם אתה אלי לכן אדרשך
צמאה – מתאווה אני לך כצמא אל המים
בארץ ציה – כמו ההולך בארץ ציה ועיף מקום שאין שם מים כי אז מאוד יתאווה להם

מצודת ציון

אשחרך – ענין דרישה כמו שוחר טוב (משלי י"א)
כמה – ענין חשק ותאווה ואין לו דומה
ציה – שממה
ועיף – ר"ל יבשה וכאלו תתאווה למים כאדם היעף

מדרש

אמר הכתוב: אָנִי אֶהְיֶה אֲהָב וּמִשְׁחָרִי יִמְצְאָנִי. אמרה תורה: אני אוהבי אהב, שכל מי שאוהבני – אני אוהב אותו. אמר דוד: ע"י שאהב אותי – אהבתיו, ועל ידי ששחרני – אני שחרתי ונמצאתי לו. הוי: אלהים אלי אתה אשחרך.

ג כֵּן בִּקְדֹשׁ חֲזִיתִךָ לִרְאוֹת עֵזְךָ וּכְבוֹדֶךָ:

רש"י

כן בקדש חזיתך וגו' – כמו כאשר צמאתי לראות עוזך וכבודך כדרך שחזיתך במקדש משכן שילה תשבע נפשי במראות עזך וכבודך

מצודת דוד

כן בקודש – כמו הצמא כן אתאוה לחזות אותך במקום הקודש ולראות עוזך שהוא הארון עם הכבוד אשר ישכון עליו

מצודת ציון

חזיתך – ראיתך

עוזך – על הארון יאמר וכמ"ש וארון עוזך (לקמן קלב) על שהראה בפלשתים עוז כח המקום כמ"ש בש"א

אדמו"ר מהר"ש

נאמר: נפשי אויתך בלילה. פי' – לפי שהוא לילה וחושך בהעלם והסתתר אוא"ס ב"ה – לכך אויתך להיות גילוי אור. וכמ"ש: צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים כן בקדש חזיתך, כי להיותו בארץ ציה ועיף – תגדל התשוקה והצימאון ביתר שאת, והיינו כשישים אל לבו שא"ס ב"ה – כשמו כן הוא אין לו סוף כו' כי נשגב שמו לבדו, רק הודו וזיוו של שמו על ארץ ושמים. ארץ – זו ג"ע התחתון, ושמים – ג"ע העליון, שגם הם אינם אלא בחי' הודו וזיוו של שמו, והיינו מה שצדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, והאדם ירד מטה מטה בעוה"ז, שהוא מדבר ציה ושממה, אשר ע"כ צמאה הנפש ותכסוף אליו ית' להיות כן בקדש חזיתך. וזהו שאמר: מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה. כי בחי' המדבר והציה של עוה"ז – הוא הגורם להיות בבחי' יהודה מל' הפעם אודה, בבחי' הודאה ושבח להגדיל הצמאון

ך כִּי-טוֹב חֲסִדְךָ מֵחַיִּים שְׂפָתַי יִשְׁבְּחוּנֶךָ:

מצודת דויד

כי טוב חסדך מחיים – ר"ל כי כל טובת חסדך בנתינת החיים היא למען ישבחונך שפתי בעודי כי לולא זאת למה לי חיים ולזה אתאווה להיות במקום המקודש למען אשבחך שם

ה כֵּן אֲבָרְכְּךָ בְּחַיִּי בְּשִׁמְךָ אִשָּׁא כִפִּי:

רש"י

כן אברכך בחיי – כמו אז כי אז מתרגמינן ובכן, כלומר אז כשאבא לפניך אברכך כל ימי חיי בשמך אשא כפי – להתפלל ולהלל

מצודת דויד

כן אברכך בחיי – ר"ל וכאשר אשב במקום המקודש אעשה כן ואברכך כל ימי חיי ואשא כפי בהזכרת שמך להתפלל אליך

ו כִּמּוֹ חֵלֶב וְדֶשֶׁן תִּשְׁבַּע נַפְשִׁי וְשִׁפְתֵי רִנָּנוֹת יִהְיֶה-לִּי:

רש"י

ושפתי רננות – לשונות של רננות כמו (בראשית י"א) ויהי כל הארץ שפה אחת דמתרגמינן לישנא חד

מצודת דויד

כמו חלב ודשן – כמו שתשבע הנפש ממאכלי חלב ודשן כן תשבע נפשי אם יהלל פי את ה' בהרבה לשונות של רננות

מצודת ציון

חלב – מיטב כמו ואכלו את חלב הארץ (בראשית מ"ה)

ודשן – ושומן

ושפתי – ענין אמירה כמו שפה אחת (שם יא)

תלמוד בבלי

א"ר אלעזר מאי דכתיב: כן אברכך בחיי בשמך אשא כפי? כן
 אברכך בחיי - זו ק"ש, בשמך אשא כפי - זו תפלה. ואם עושה כן - עליו
 הכתוב אומר: כמו חלב ודשן תשבע נפשי. ולא עוד - אלא שנוחל שני
 עולמים - העוה"ז והעולם הבא, שנאמר: ושפתי רננות יהלל פי רננות -
 שתיים - רש"י)

ז אם זכרתיך על יצועי באשמורות אהגה בך:

רש"י

על יצועי - כשאני שוכב על משכבי אני זוכר אהבתך
 באשמורות - הלילה
 אהגה בך - אחשב בך

מצודת דוד

אם זכרתיך - באמת זכרתיך בהיותי על יצועי ובאשמורות הלילה
 כשאני מקיץ מהשינה מחשב אני בך

מצודת ציון

אם - ר"ל באמת כמו כי אם תם הכסף (שם מ"ז)
 יצועי - מלשון מצעות המטה
 באשמורות - הם שלשה חלקי הלילה ודרך האדם להקיץ אז משינתו

ח כִּי־הֵיִיתָ עֲזָרְתָה לִּי וּבָצַל כְּנָפֶיךָ אֲרֵנִי:

מצודת דוד

כי היית - על כי היית לי לעזרה ובעבור חסיון צל כנפיד ארנן לך

ט דְּבִקָּה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ בִּי תִמְכָּה יְמִינֶךָ:

רש"י

בי תמכה ימינך - שלא אפול

מצודת דוד

דבקה - על כי דבקה נפשי ללכת אחריך לזה תמכה בי ימינך לבל אמוט

י וְהָמָּה לְשׂוֹאֵה יִבְקֹשׁוּ נַפְשֵׁי יָבֹאוּ בְּתַחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ:

רש"י

זהמה – אויבי

לשואה יבקשו נפשי – באים עלי במארב ביום אפילה שלא ארגיש בהם
יבאו בתחתיות הארץ – במקום שפל שאול ושוחה יבאו ויפלו

מצודת דוד

זהמה – ושאל ואנשיו מבקשים להשמיד את נפשי ולהמיתה כאלו הייתי רשע וחוטא
יבאו – ולזה יבואו בתחתיות הארץ מושפלים עד עפר

מצודת ציון

לשואה – ענין שממה

יֵא יִגְרָהוּ עַל-יְדֵי-חָרֵב מִנֶּת שְׂעָלִים יִהְיוּ:

רש"י

יגירוהו על ידי חרב – יבואו על רודפי אויבים ויגירוהו כל אחד מהם
ע"י חרב שימיתו אותו ומקרא קצר הוא זה שלא פי' מי יגירוהו, יגירוהו לשון
גרירה כמו מוגרים במורד (מיכה א') פרץ נחל מעם גר (איוב כ"ח): (מצאתי,
מנת שועלים ישובם חרב שועלים ילכו בו)

מצודת דוד

יגירוהו – המגירים יגירו וישפכו דמם ע"י חרב ויהיו למנה לשועלים
ולחית השדה

מצודת ציון

יגירוהו – ענין הזלה ושפיכה כמו וכמים הנגרים (שמואל ב יד)
מנת – מלשון מנה ומתן

מדרש

א"ל הקב"ה: אני נשבעתי שאיני מביא מבול לעולם. חייכם – אותם
האנשים הולכים למבול, שנאמר: יגירוהו על ידי חרב – אותם האנשים
נגרין והולכין מעצמן לים.

יב וְהַמֶּלֶךְ יִשְׁמַח בְּאַלְהֵים יִתְהַלֵּל כָּל-הַנִּשְׁבָּע בּוֹ כִּי יִסְכֵּר פִּי דוֹבְרֵי-שָׁקֶר: רש"י

זהמלך ישמח – על עצמו היה אומר שהרי כבר היה נמשח
יתהלל כל הנשבע בו – כשיראו שתושיעני יתהללו ויתפארו כל
הדבקים בך ונשבעים בשמך
כי יסכר – יסתם כמו ויסכרו כל מעינות תהום רבה (בראשית ח')

מצודת דויד

זהמלך – על עצמו אמר שהוא ישמח בתשועת ה' וגם כל הנשבע בה'
יתהלל בתשועתו כי הנשבע בה' הוא מאמין בו ויתהלל א"כ בהתשועה
הבאה לו ממנו כי ישתבח עצמו על שהשכיל לדעת שה' הוא האלהים
כי יסכר – כאשר יסגר פי המדבר עלי שקר בפני שאול בראותו שלא
יוכל לי ולאנשי ואז אשמח אני ואנשי הנשבעים בה'

מצודת ציון

יסכר – הוא כמו יסגר וכן ויסכרו מעינות (בראשית ח')